האשה: כי אנפת בי. מפני שכעסת

עלי אני מודה לך שלטובתי היה: ישב

יכול לצחת: לבדו. הוח לבדו יודע

שהוא נס אבל בעל הנס אינו מכירו:

ארחי. תשמיש כמו דרך גבר

ובמזרה: הברור. קלי"ר בלע"ז: וסורני. חסר א' ® לשון מזרה:

על שפים קינה כי מאס יי ויטש אֶת דּוֹר עֶבְרָתוֹ: ירמיהו ז כט

עלי אני מודה לך שלטובתי היה: ישב לו קוץ. ברגלו לאחד מהם ולא אשר גשיתי בסתר רקמתי אֲשֶׁוּ אָבֶּי. בָּאָ בְּתַחְתִּיוֹת אָרֶץ: תהלים קלט טו

ההלים קטז ו ההלים קטז ו התלים השור משתים נעלתה (משלי ל): ורבעי. תשתים 5. עשה גדלות עד אין לשון לרבעה 0: זרים. ביררת בנפה מפרי בי איוב טי איוב טי בי לשון לרבעה מיפרי. איוב טי שורט וו"ן כמו (ישעיה 1) ברחת הייב טי בי מראות ונפשי ידעת מאד:

ותורני. מסר מ' שינשון שונים. ההלים קדטיו ותהלים קדטיו החוא ותהליני. לשון חגירת כח בתתנים: אודף יי בי אגפת בי ישב זיריסני. מן הברור ומח"כ זירותני: אפף ותגומני: ישנית בי ישנית בי ושב ביושותיהם. עונת תשמישן: הוא.

קודשה בריך הוא סייעה שנטה 8. ברוף יי אלהים אלהי מתורו של יעקב לאהל לאה ואותו לבדו: תהלים עב יח

פירשו. את הדבר מנלן: וכרים דרבי הפבקח: מהלים קלט ג בנקבות. בני לאה: נקבות בוכרים. 10. ותורני חיל למלחמה

ואת דינה בתו משום הך דרשה הבריץ קפי תחתני:
שמואל ב כב מ
שמואל ב כב מ
איש מזריע תחלה יולדת נקבה: 11. האל המאורני היל
שמשין ויהו המים דרבי:
שמשהין . תהלים יח לג

12. מי מנה עפר יעלב זו. מַי שָׁנְיוֹ נְצָהַ יְשְׁרְאַל הַמְסְבָּר אָת רַבָּע יִשְׂרְאַל הַמְחַ נְפָשִׁי מוֹת יְשְׁרְאַל הַתְּחִי אַדְוַרִיתִי כְּמֹדוּ: במדבר כג

13. וישא משלו ויאמר נאם בלעם בנו בער ונאם ָהַגֶּבֶר שְׁתֻם הְעִין:

בָּעֶרֶב וַתַּצֵא לַאָה לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֵר אֵלִי תַבוֹא כִּי שָׁבֹר

15. יִשְּׁשׁכָר חֲמֹר גָּרֶם רֹבֵץ בין המשפתים:

. בראשית מט יד בראשית מט יד 16. דַּבֶּר אָל בְּנֵי יִשְׂרָאַל לַאמר אָשָׁה בִּי תוְרִיע וְיָלְדָה זְבָר וְטָמְאָה שׁבְעת יָמִים בִּימִי נִדְת דְּוֹתָה תְּטְמָא: ויקרא יב ב 17. אַלָּה בְּנֵי לָאָה אָשֶׁר יַלְדָה לְיַעֶּלְב בְּפַּדְן אֲרְם וְאַרְם דְּיַנְה לְיַעֶּלְב בְּפַּדְן אֲרְם וְאַת דִּינָה בְּתוֹ כְּל נָפֶשׁ בְּנְיוּ ובנותיו שלשים ושלש: בראשית מו טו

18. וַיִּהְיוּ בְנֵי אוּלְם אֲנְשִׁים גברי חֵיל דּרְבֵּי בְּנִים וּמִרְבִּים בְּנִים וּבְנֵי בְנִים מֵאָה וְחֲמִשִּׁים בָּל אֵלֶה מֵאָה וְחֲמִשִּׁים מבני בנימן:

דברי הימים אח מ

תום' הרא"ש

שתום העין. הוא לשון ניגוף והא דדייק דנסתם עינו היינו משום דכתיב סתום שחור ואינו יכול לצובעו ביורה אחת משנים ושלשה גוונים בשנים

מאי קרא יממעי אמי אתה גוזי מאי משמע

דהאי גוזי לישנא דאשתבועי הוא דכתיב גזי נזרך והשליכי ואמר רבי אלעזר למה ולד דומה במעי אמו לאגוז מונח בספל של מים אדם נותן אצבעו עליו שוקע לכאן ולכאן תנו רבנן שלשה חדשים הראשונים ולד דר במדור התחתון אמצעיים ולד דר במדור האמצעי אחרונים ולד דר במדור העליון וכיון שהגיע זמנו לצאת מתהפך ויוצא וזהו חבלי אשה והיינו ידתנן חבלי של נקבה מרובין משל זכר ואמר רבי אלעזר מאי קרא יאשר עשיתי בסתר רקמתי בתחתיות ארץ דרתי לא נאמר אלא רקמתי מאי שנא חבלי נקבה מרובין משל זכר זה בא כדרך תשמישו וזה בא כדרך תשמישו זו הופכת פניה וזה איז הופך פניו תנו רבנן שלשה חדשים הראשונים תשמיש קשה לאשה וגם קשה לולד אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד אחרונים יפה לאשה

שמשהין ויפה לולד שמתוך כך נמצא הולד מלובן ומזורז תנא המשמש מטתו ליום תשעים כאילו שופך דמים מנא ידע אלא אמר אביי °משמש והולך יושומר פתאים ה' תנו רבנן ∘שלשה שותפין יש באדם הקב"ה ואביו ואמו אביו מזריע הלובן שממנו עצמות וגידים וצפרנים ומוח שבראשו ולובן שבעין אמו מזרעת אודם שממנו יעור ובשר ואו ושערות ושחור שבעין והקב"ה נותן בו רוח ונשמה יוקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלוך רגלים יובינה והשכל וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו וחלק אביו ואמו מניח לפניהם אמר רב פפא היינו דאמרי שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקב״ה נוטל חלקו וחלק אביו ואמו מניח לפניהם אמר רב פפא היינו דאמרי איים יישי איי יישי אינשי פוץ מלחא ושדי בשרא לכלבא דרש רב יחיננא בר פפא מאי דכתיב יעושה גדולות עד אין חקר ונפלאות או ויִבא שִּקּבּ מוּ חְשְּׁדִּה עד אין מספר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם נותן חפץ בחמת צרורה ופיה למעלה ספק משתמר ספק אין משתמר ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה פתוחה ופיה למטה ומשתמר דבר אחר אדם נותן חפציו לכף מאזנים כל זמן שמכביד יורד למטה ואילו הקב"ה כל זמן שמכביד הולד עולה למעלה דרש רבי יוםי הגלילי מאי דכתיב יאודך (ה') על כי נוראות נפליתי נפלאים מעשיך ונפשי יודעת מאד בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם אדם נותן זרעונים בערוגה כל אחת ואחת עולה במינו ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה וכולם עולין למין אחר דבר אחר צבע נותן סמנין ליורה כולן עולין לצבע אחד ואילו הקב"ה צר העובר במעי אשה כל אחת ואחת עולה למינו דרש רב יוסף מאי דכתיב יאודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני במה הכתוב מדבר בשני בני אדם שיצאו, לסחורה ישב לו, קוץ לאחד מהן התחיל מחרף ומגדף לימים שמע שמבעה ספינתו של חבירו בים התחיל מודה ומשבח לכך נאמר ישוב אפך ותנחמני והיינו דאמר רבי אלעזר מאי דכתיב עושה נפלאות (גדולות) לבדו וברוך שם כבודו לעולם אפילו בעל הנם אינו מכיר בנסו דריש רבי חנינא בר פפא מאי דכתיב "ארחי ורבעי זרית וכל דרכי הסכנת מלמד שלא נוצר אדם מז כל המפה אלא מן הברור שבה תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שזורה בבית הגרנות נוטל את האוכל ומניח את הפסולת כדרבי אבהו "דרבי אבהו רמי כתיב "ותזרני חיל "וכתיב "האל המאזרני חיל אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע זיריתני וזרזתני דרש רבי אבהו מאי דכתיב 21מי מנה עפר יעקב ומספר את רובע ישראל מלמד שהקב"ה יושב וסופר את רביעיותיהם של ישראל מתי תבא מיפה שהצדיק נוצר הימנה ועל דבר זה נסמית עינו של בלעם הרשע אמר מי שהוא מהור וקדוש ומשרתיו מהורים וקדושים יציץ בדבר זה מיד נסמית עינו דכתיב יונאם הגבר שתום העין והיינו האמר רבי יוחנן מאי דכתיב יוישכב עמה בלילה הוא מלמד שהקב"ה סייע באותו מעשה שנאמר ¹וששכר חמור גרם ∘חמור גרם לו ליששכר שאמר רבי יצחק אמר רבי שאמי אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחילה יולדת נקבה שנאמר ייאשה כי תוריע וילדה זכר תנו רבנן בראשונה היו אומרים אשה מזרעת תחילה יולדת זכר איש מזריע תחלה יולדת נקבה ולא פירשו חכמים את הדבר עד שבא רבי צדוק ופירשו יואלה בני לאה אשר ילדה ליעקב בפדן ארם ואת דינה בתו תלה הזכרים בנקבות ונקבות בזכרים יוויהיו בני אולם אנשים גבורי חיל דורכי קשת ומרבים בנים ובני בנים וכי בידו של אדם להרבות בנים ובני בנים אלא מתוך

 א) נַפּיל דמנים), בי נקדושין
 מקשל אס לידה: נוכך. לשון נזירות
 הספ בחים לבע. כמה סממנין לריך ללבע שחור ביום הלידה: נוכך. לשון נזירות
 בשל החים לבע. כמה סממנין לריך ללבע שחור ביום הלידה: מרך. לשון נזירות
 בשל החים לבע. כמה סממנין לריך ללבע שחור ביום הלידה: מרף. לשון נזירות
 בשל החים של נפחים וכמה דברים וכולן נעשין המיד: הדינו נדר דמה: מבלי. לערה: רקמחי. היינו ילירה ראשונה וכתיב בתחתיות דהיינו מדור תחתון: דרך סשמישן. האיש פניו למטה כן זכר נולד פניו למטה ונקבה פניה ושלשה מקומות: כל אחד ואחד עולה למינו. לובן מן האיש ושחור מן 💃 🗓 גדי בורף והשליבי ושאי

למעלה הילכך נקבה לריכה להתהפך דהא כשהיא במעי אמה פניה למטה כדאמרינן (א) לעיל [ל:]ס [ראשו לו בין ברכיו] אבל זכר אין לריך להתהפך: קשה לאשה וקשה לולד. מפני שדר במדור התחתון. קשה לאשה לא ידענא למאי: זרע מלבן את הולד מגיעוליו: מוורו. חזק ובריא: ליום משעים. לשליש ימים הוי חיותו: מנא ידע. הא לא ידע אימת מעברה: קלסתר. זיו: מראה העין. שאע"פ שנבראת העין מן האב והאם אינו רואה תדע שהרי המת יש לו עינים ויש לו שפחים ויש לו אזנים ואינו רואה ולא שומע ולא מדבר: פוץ מילחה. השלך המלח מן הבשר ושוב אינו ראוי אלא לכלבים כך הנשמה היא מלח לגוף לקיימו כיון שהלכה או מסריח הגוף: עולה למעלה. כדתני לעיל אחרונים דר במדור העליון: כולין עולין למין אחד. זרע

מביאו בערך קלסטר בטי"ת], השכל ודעת ובינה והשכל ם) [נ"ל ודעת ובינה והשכל כך איתא בע"י ולע"ק בתוס' דב"ק כה. ובתוס' דב"ב קיא. ובתוס' דובחים סט: ד"ה ק"ו אכן ברור שהיה לתוס' כנוסחת השאלתות שהעתקתי שהאם מזרעת אודם שממנו יכשאר דוכתין, ו) [גי׳ של ע"י: חנינאן, ז) יומא מו., מ) וני מ"י יוחל מו : וכחיב וני ע"י יותה מוג. וכתיב ומאזרני חיל (תהלים יח)],
 ברכות ס. ע"ש לעיל כה:
 ברכות ס. ע"ש לעיל בה:
 דרף כח. ע"ש], י) בע"י איתה איתה אסי, כ) רש"ל, ל) [ויקרא כ], מ) כאן מתחיל הדבור זיריתני לשוו מורה זירותני ותאזרני לשון כו' כל"ל. בש"ל.

הגהות הב״ח

(h) רש"י ד"ה דרך כו' לעיל נ"ב נראה דהיינו מדאמר וראשו על ברכיו כו':

גליון הש"ם

גם' משמש והולך. יכמות יכ ע"ב: שם חמור גרם לו לאה ויצאה לקראתו וקראתו:

[8] גמ' ושערות. נ"ב ודס בו' ובינה. נ"ב ודעה:

לעזי רש"י

וו"ן [ו"ן]. נפה. קלי"ר. בהיר, זך.

מוסף רש"י

לעיפה (יומא מז.). וזרזתני. הזרתני מן הברור שבה (שם). שהקב"ה סייע באותו